

Karol Sidon

*1942

Veľmi silný príbeh Karola Sidona reflektuje obrovské premeny, ktorými prešlo Československo počas 20. storočia, a vnímanie spoločenskej reality príslušníkmi inteligencie v socialistickom Československu. Pamätníková cesta životom je plná odhodlania, odvahy postaviť sa za vlastné názory, vyjadriť nespokojnosť s totalitným režimom a obmedzovaním ľudských práv a slobôd.

Príbeh poukazuje na prenasledovanie štátnou mocou i na to, ako nakoniec nezlomná viera vo víťazstvo zdravého rozumu nad nepriazňou doby mení kompas života pamätníka. Po podpise vyhlásenia Charty 77 ho sledovala a niekoľkokrát zadržala Štátna bezpečnosť. Tak, ako mnohí, bol nakoniec prinútený opustiť domov a hľadať svoje miesto pod slnkom v cudzom svete. V roku 1983 sa pod nátlakom ŠtB rozhodol k emigrácii do Nemecka. Po Nežnej revolúcii sa vrátil domov a od roku 1992 vykonával funkciu pražského a vrchného zemského rabína. Od roku 2014 publikuje beletriu pod pseudonymom Chajim Cigan.

podcast

príbeh

Aktivita 1

Domov

Cieľová skupina: základná škola

Téma: príbehy 20. storočia, holokaust, ľudské práva a slobody, Charta 77, emigrácia, domov, demokracia a totalita

Cieľ: Overiť kritériá a potreby žiakov pri vnímaní domova. Posilňovať postoje žiakov k rôznym typom domovov a k potrebám iných ľudí. Zvyšovať citlivosť a vnímavosť detí voči nútenej migrácii. Prostredníctvom príbehu poukázať na náročnosť opustenia domova i vytvorenia nového. Rozvíjať čitateľskú gramotnosť a kritické myslenie.

Pomôcky: príbeh pamätníka, fotografie s rôznymi typmi domova, namnožené obrázky/fotografie s rôznym zariadením pre domácnosť, obrázky vystihujúce rôzne potreby detí, vecí, dataprojektor, počítač, internet, záznamový hárok, pero, lepidlo

Postup

- **V úvodnej časti aktivity** sa oboznámime s príbehom pamätníka v podobe, ktorá bude pre žiakov najpríťažlivejšia. Prehliadneme si spoločne fotografie zverejnené na webovej stránke k príbehu.
- Rozprávame sa so žiakmi o príbehu, o jeho poslanstve a snažíme sa spoločne zadefinovať rôzne témy, ktoré v príbehu odzneli (holokaust, totalita, umenie a vplyv totalitnej moci na jeho obsah, porušovanie ľudských práv, prenasledovanie, emigrácia, domov).
- Pýtame sa žiakov, či si vedia predstaviť, že by sa do podobných životných situácií dostali v súčasnosti oni. Ako by asi reagovali? Čo by s tým urobili? Ako by sa cítili?
- Vedeťme žiakov k analýze ústredného motívu, témy, ktorá súvisí s každým pojmom, ktorý sme v predchádzajúcej diskusii spomínali. Upriamime ich pozornosť na tému domova.
- **V prvej časti aktivity** žiakom premietneme fotografie rôznych stavieb, domovov, prípadne ich vytlačené umiestnime na viditeľnom mieste a vysvetlíme im, že dnes budeme pracovať s témou domova.
- Vyzveme žiakov, aby si dôkladne prezreli premietané obrázky, resp. fotografie umiestnené v triede. Úlohou žiakov bude odpovedať na otázku, či každý z obrázkov predstavuje domov. Venujeme pozornosť každej z fotografií. Zdôrazníme, aby sa vyjadrili ku všetkým možnostiam a aby svoj výber vždy zdôvodnili.
- Vedeťme ich k akceptácii rôznych predstáv o domove, pričom upozorňujeme na to, že každý má právo na vytvorenie vlastnej podoby domova.
- V nasledujúcej časti aktivity rozdelíme žiakov do dvojíc alebo do skupín. Rozhodneme sa na základe poznania klímy v triede, skupinovej dynamiky, kooperatívnosti žiakov v triede.
- Každé skupine rozdáme sériu obrázkov/fotografií s rôznym zariadením pre domácnosť, obrázkov vystihujúcich rôzne potreby detí, vecí, ľudí.
Alternatíva: Žiakom dáme prázdne záznamové hárky a do nich zakresľujú, vpisujú svoje preferencie rôznych zariadení pre domácnosť, obrázkov vystihujúcich rôzne potreby detí, vecí, ľudí, symbolizujúcich domov.
- Vyzveme žiakov, aby sa zamysleli a po vzájomnej dohode vybrali 9 obrázkov, ktoré znázorňujú, čo pre nich symbolizuje, tvorí domov. Vybrané môžu vyskladať do podoby diamantu (1-2-3-2-1) alebo nalepiť na hárok papiera, prípadne zaznačiť do záznamového hárka.
- Každá skupina interpretuje a zdôvodňuje svoj výber, argumenty výberu zaznamenávame.

- Všimame si fakty, ktoré žiaci uvádzajú ako nevyhnutné pre domov, spoločne ich kategorizujeme podľa Maslowovej pyramídy potrieb na základné potreby (teplo, jedlo, pitie, spánok, hygiena atď.), potreby bezpečia a istoty (pocit bezpečia, ktorý je v súčasnosti ohrozený), sociálne potreby (potreba pocitu spolupatričnosti, ktorý predstavuje rodina, ľudia v našom okolí, spolužiaci, kamaráti, domáce zvieratá, susedia), estetické a vzdelávacie potreby (úprava okolia, zariadenie domova, knihy, telefón, sociálne siete, počítač, škola, kvety, postery atď.), potreby seberealizácie (krúžky, záujmové útvary, hry, hračky, počítačové hry atď.).
- V analýze poukazujeme na fakt, že niekedy vnímame pojem domov len z pohľadu nášho vlastného komfortu a snažíme sa cez aktivitu rozvíjať empatiu k rozdielnym životným situáciám a potrebám rôznych ľudí.
- Poukazujeme na to, že nie každý môže mať taký domov, ako oni tlmočili cez vlastnú optiku, že v spoločnosti sa nachádza mnoho skupín, ktorí sa musia uspokojiť s omnoho nižším štandardom, čo neznamena, že sú to horší ľudia. Vyzývame ich k tomu, aby hľadali riešenia, ako práve takýmto ľuďom pomôcť zmeniť ich sociálnu situáciu. Dáme na zváženie, čo môže urobiť štát a čo konkrétne môže každý z nich pre túto zmenu urobiť.
- **V druhej časti aktivity** sa vrátíme k vytvoreným „diamantom“, resp. záznamovým hárkom. Dáme žiakom inštrukciu, aby si ich opätovne rozložili pred sebou a predstavíme im fiktívnu situáciu, že by náhle museli opustiť svoj domov.
- Vyzveme ich, aby posúdili a rozhodli sa, ktoré 3 veci z 9 by si so sebou zobrali do ruksaka, ktoré by pre nich boli najdôležitejšie. Ponúkneme im možnosť, ak by vo vyskladanej mozaike nenašli pre nich v danej situácii potrebné veci, aby tie, ktoré by si zvolili, zakreslili, zapísali, vytvorili a „zbalili do batoha“.
- Po uplynutí stanoveného času ich požiadame o prezentáciu a argumentáciu. Interpretujú svoj výber, pričom vysvetľujú dôvody výberu alebo zmenu preferencií.
- Hovoríme o nútenej migrácii, o ťažobe rozhodnutia opustiť svoj domov. Pýtame sa žiakov, či si dokážu predstaviť, že by stáli pred takýmto rozhodovaním. Čo by ich mohlo viesť k tomu, že by zbalili svoj doterajší život do jednej tašky, batoha a vybrali sa do nejakej krajiny hľadať útočisko?
- Objasňujeme pojmy emigrácia, imigrácia, migrácia, ekonomická migrácia, utečenectvo, azyl a pod. Upozorníme ich na niektoré stránky, ktoré aktuálne informujú o stave migrácie na Slovensku či v Európe:
 - [Stránky Ministerstva vnútra SR](#)
 - [Medzinárodná organizácia pre migráciu, IOM](#)
 - [Európska komisia pri EÚ](#)
 - [Štatistický úrad SR](#)
- Zohľadňujeme súčasnú situáciu, otvorene pomenovávame agresiu a obeť agresie. Diskutujeme o dôvodoch a následkoch emigrácie pre jednotlivcov i zainteresované štáty.
- Scitlivujeme optiku vnímania migrácie, poukazujeme na potrebu solidarity a spoluúčasti na osudoch migrantov. Poukazujeme na to, že kedykoľvek aj my môžeme byť vystavení tejto náročnej životnej situácii a byť závislí na pomoci iných.
- Späť sa vrátíme k príbehu pamätníka, upriamime pozornosť na časť viažucu sa k obdobiu nútenej migrácie.

Aktivita 2

Náboženská sloboda

Cieľová skupina: základná škola

Téma: príbehy 20. storočia, ľudské práva, sloboda vierovyznania, hodnotová výchova, tolerancia, akceptácia

Cieľ: Podporovať rozvoj kritického myslenia. Utvárať možnosť hlbšie uvažovať nad slobodou myslenia, vierovyznania. Formulovať svoje názory, vyjadrovať a konfrontovať svoje postoje a hodnoty.

Pomôcky: flipchart, veľký hárok papiera, príbeh pamätníka

Postup

- Žiakov oboznámime s príbehom pamätníka v podobe, ktorá bude pre nich najpríťažlivejšia.
- Diskutujeme s nimi o ľudských právach a slobodách. Ako vnímajú oni zo svojho pohľadu možnosť a slobodu voľby v rôznych oblastiach života? Nakoľko je pre ich integritu dôležitá? Špecificky sa zameriame na náboženskú slobodu.
- Ak cítime, že atmosféra v triede je priaznivá a zakladá sa na dôvere, môžeme nastoliť tému vierovyznania v rodine i reflexiu vlastných postojov voči náboženstvu u žiakov.
- Rozdelíme žiakov do skupín (3 – 5 žiakov je ideálny počet na dodržanie efektivity a aktivity žiakov) a zadáme im úlohu uvažovať nad pozitívami a negatívami náboženstva z hľadiska jednotlivca i spoločnosti.
- Výsledky skupinovej diskusie zaznamenávame na hárok papiera, ktorý môže byť rozdelený na 4 časti (pozitíva/negatíva, individuálne/spoločenské).
- Žiaci prezentujú skupinové výsledky a porovnávajú svoje názory. Môžeme ich zaznamenávať na veľký hárok papiera, tabuľu, flipchart.
- V ďalšej časti pokračujeme aktivitou, v ktorej žiaci pracujú vo dvojiciach.
- Dvojiciam rozdáme lístky, na ktorých sú popísané rôzne situácie (uvádzame návrhy situácií, ktoré môže učiteľ kreovať, doplniť o také, ktoré sa mu zdajú vhodnejšie). Voči týmto situáciám majú po vzájomnej diskusii zaujať postoj. Následne formulujú stanovisko, ktoré voči situácii zaujali.
- **Návrhy situácií:**
 - Štátna škola prizve na otvorenie školského roka cirkevného hodnostára, aby slávnostne otvoril školský rok, požehnal študentov a pri tejto príležitosti posvätil školské priestory.
 - Určitá skupina žiakov na štátnej škole žiada o vytvorenie záujmového útvaru (školského krúžku) s takými istými pravidlami, ako ostatné školské krúžky, a následne zriadenia školskej kaplnky na tieto účely. Riaditeľ školy nesúhlasí.
 - Zákon nariaďuje vyvesiť na viditeľné miesto desatoro božích prikázaní.
 - Na pokyn riaditeľa školy je povinnosťou každého žiaka prihlásiť sa k nejakému svetonázoru a zverejniť ho na školskej nástenke.
 - Štátna univerzita rozhodla o poskytovaní svojich priestorov rôznym študentským skupinám a klubom okrem náboženských skupín.
 - Školám vyplýva zo zákona povinnosť pri vyučovaní pôvodu človeka oboznamovať v rovnakom rozmere o Darwinovej teórii a o stvorení sveta podľa Biblie, prípadne stvorenia podľa iných náboženstiev.

- Na Úrade práce sociálnych vecí a rodiny vyradia z evidencie žiadostí o poskytnutie príspevku v nezamestnanosti účastníkov, ktorí odmietajú prácu s povinnosťou pracovať v rámci týždňa počas posvätného dňa, dňa pracovného pokoja, ich náboženstva (každá nedeľa, sobota, piatok a pod.).
 - Pri prihlasovaní občanov je pre občanov povinnosť na matrike uviesť náboženskú príslušnosť svojho novonarodeného dieťaťa.
 - Do parlamentu prichádza na prerokovanie návrh zákona o zákaze praktizovania niektorých náboženstiev v štáte.
-
- Po ukončení práce vo dvojiciach zaradíme prezentáciu názorov na jednotlivé situácie. Vedeť diskusiu o každej situácii. Diskusiu usmerňujeme tak, aby sme zachovali základné pravidlá, a to akceptáciu, toleranciu, právo nepovedať, zákaz útočenia, kritiky atď.
 - Snažíme sa priviesť žiakov k uvažovaniu z hľadiska demokratických práv a ich dodržiavania rôznymi štátnymi, politickými systémami.
 - Premietame získané povedomie o našej minulosti i o súvislostiach s príbehom pamätníka. Pomenujeme, ktoré zo základných ľudských práv sa nedodržiavali a pranierovali v časoch socializmu, komunizmu, totality.
 - Uvažujeme o dôvodoch, prečo práve viera, náboženská sloboda, bola v minulosti a je aj pre súčasné totalitné režimy nebezpečná a jej vyznávači a predstavitelia boli alebo sú prenasledovaní, väznení.
 - V záverečnej časti vedíme so žiakmi diskusiu a kladieme im otázky: Čo bolo klasifikované ako činnosť proti štátu v časoch socializmu? Za čo boli ľudia najčastejšie prenasledovaní a väznení? Čo sa vám zdalo na osude pamätníka najšokujúcejšie, čo vás najviac prekvapilo a prečo? Vyjadrite, zdôvodnite. S akými ťažkosťami sa musel pamätník počas života stretávať? Ako hodnotíte dôvody prenasledovania z vášho hľadiska? Myslíte si, že je možné, aby sa história zopakovala? Bolo by možné, aby sa aj v súčasnosti dialo niečo podobné? Ak áno, kde? Vidíte takúto možnosť aj u nás? Prečo?